

Список використаних джерел

1. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління: Навч. посіб. / Укр. акад. держ. упр. при Президентів України. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 104 с.
 2. Жарова Л.В. Устойчивое развитие региона: теория, методология и методика исследования // Прометей. – 2005. – №1 (16). – С. 62–67.
 3. Інноваційна активність малих підприємств України в 2005 році // Економіст. – 2006. – №5. – С. 10–11.
 4. Кондратюк Т.В. Державна політика підтримки малого бізнесу / Монографія. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 112 с.
 5. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посібник / За ред. проф. Л.І. Воротиної. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 308 с.

6. Михайловська О. Оцінка ефективності спеціальних економічних утворень Донецької області в інтеграційних процесах // Економіст. – 2004. – №6. – С. 66–68.
 7. Світовий бізнес: Навч. посібник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2004. – 498 с.
 8. Стан малого бізнесу в Україні: Звіт МФК про опитування малих підприємств в Україні (2009–2010) / М. Якуб, Б. Сенчук. – К.: Центр соціальних експертиз та прогнозів Інституту соціології НАН України, 2011. – 245 с.
 9. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015) «Шляхом Європейської інтеграції» / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань европ. інтегр. України. – К.: ІОЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

УДК 339.9.012.23

С.М. ШАНДРУК,
аспірант, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Сучасний стан соціально-економічного розвитку країн Південно-Східної Азії і моделі їх можливого економічного зростання

Досліджено теоретичні основи розвитку світової економіки, сутність, види і напрями розвитку міжнародної економічної інтеграції, вплив інтеграційних процесів на розвиток економік країн.

Ключові слова: світове господарство, країни Південно-Східної Азії, міжнародна економічна інтеграція, міжнародний розподіл праці, регіональна інтеграція.

Исследованы теоретические основы развития мировой экономики, суть, виды и направления развития международной экономической интеграции, влияние интеграционных процессов на развитие экономик стран.

Ключевые слова: мировое хозяйство, страны Юго-Восточной Азии, международная экономическая интеграция, международное разделение труда, региональная интеграция.

Explored theoretical bases of development of world economy, essence, kinds and directions of development of international economic integration, influencing of processes of integrations on development of economies of countries.

Keywords: world economy, South-East Asia countries, international economic integration, international division of labor, regional integration.

Постановка проблеми. У сучасній системі світогосподарських зв'язків відбуваються глибокі структурні зміни, які породжують нові явища і проблеми в розвитку світового гос-

подарства, основними тенденціями якого виступають безперервний інноваційний процес у виробництві, торгівлі, фінансах і розширюється глобалізація ринків. Сьогодні найбільше значення набувають передача технології, співпраця в області НДДКР, виробнича спеціалізація, кооперативні, транснаціональні та інші форми міжнародних економічних відносин. Невипадково загальною тенденцією останнього періоду став перехід багатьох країн до стратегії відкритості, до поглиблення орієнтації на світовий ринок. Транснаціоналізація господарських зв'язків і глобалізація ринків призводять до загострення конкурентної боротьби між країнами і найбільшими корпораціями за ринки та сфери впливу, сприяють виникненню нових форм і методів цієї боротьби. Традиційні форми розвитку міжнародних зв'язків піднімаються на інтеграційний рівень. Реалізація заходів і проектів у рамках інтеграційних процесів обумовлює перехід міжнародної економіки до вищого стану розвитку на регіональному рівні.

Разом із тим країни Південно-Східної Азії знаходяться на різних стадіях соціально-економічного розвитку – доіндустріальній, індустріальній та постіндустріальній, що відповідає різним типам економіки – неринковому і ринковому відповідно – і ускладнює узгодження спільних рішень у рамках міжнародної економічної взаємодії.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню проблем розвитку світової економіки і міжнародної економічної інтеграції присвячено праці відомих вітчизняних і

зарубіжних вчених: В. Андрійчука, Б. Балаша, Е. Бенуа, В. Будкіна, І. Бураковського, В. Геєця, А. Голікова, Б. Губського, А. Кредісова, П. Кругмана, А. Крюгера, П. Ліндєрта, Д. Лукьяненка, Ю. Макогона, М.К. Мейєра, Ж. Моне, В. Новицького, Ю. Пахомова, М. Портера, А. Поручника, Д. Рікардо, П. Робсона, А. Ругмана, А. Сміта, Я. Тінбергєна, А. Філіпенка, Е. Хекшєра, В. Шинкаренка, Ю. Шишкова, О. Шниркова та ін.

Незважаючи на глибину сучасної наукової думки щодо передумов включення країн у процеси міжнародної економічної інтеграції, питання визначення напрямів і формування механізмів інтеграційної взаємодії для країн із різним рівнем економічного розвитку, країн Південно–Східної Азії зокрема, залишаються недостатньо дослідженими.

Мета статті полягає в удосконаленні теоретичних основ і розробці науково–практичних рекомендацій щодо формування організаційно–економічних умов включення країн регіону Південно–Східної Азії до світових інтеграційних процесів на рівноправних засадах і визначенні перспективних моделей розвитку країн регіону.

Виклад основного матеріалу. У даний час міжнародна конкуренція прийняла в буквальному сенсі глобальний характер. Конкуренція розглядається як інструмент у боротьбі за місце у світогосподарчій системі, як механізм підвищення ефективності національної економіки, а основними конкурентними перевагами стають науково–технічний потенціал, нові технології і знання, інновації у всіх формах. У цих умовах одні країни зміцнюють свої позиції у світі, інші їх гублять. Чим більш міцне положення займає та чи інша країна, чим потужніша економіка цієї країни, тим більше у неї можливостей підтримувати це положення, тим більш швидкими темпами відбувається її розвиток, підвищується рівень життя її населення. В зону ПСА входять Сінгапур, Малайзія, Таїланд, Філіппіни, Індонезія, В'єтнам, М'янма, Камбоджа і Лаос. Наприкінці 1980–х років завдяки економічним успіхам Сінгапуру і Малайзії, потім економічному підйому Таїланду, за яким піднялися Індонезія і Філіппіни, відмінність між СА і даними країнами ПСА зменшувалася. В той же час конкурентоспромож-

ність економік інших країн цього регіону продовжує залишатися досить низькою. Враховуючи факт приналежності всіх країн Південно–Східної Азії до АСЕАН, стає необхідним рішення проблеми скорочення розриву в рівнях їх розвитку.

Глобалізація світової економіки зумовила необхідність економічної відкритості та інтеграції національного господарства у світову господарську систему для більш повної реалізації можливостей економічного зростання і підвищення рівня добробуту нації, а також підкреслює той факт, що реалізація країною вигод від міжнародного економічного співпраці не здійснюється автоматично, що для цього національна економіка і країна в цілому повинні володіти певними характеристиками. Динамічний характер міжнародної конкуренції, високі темпи науково–технічного прогресу обумовлюють нестійкість конкурентних переваг країн, високу мобільність факторів виробництва, виводить на перше місце проблему постійного вдосконалення конкурентних переваг, пристосування національної економіки до мінливих умов конкуренції на світовому ринку. Пояснення міжнародного успіху тієї чи іншої країни починається з факторних умов, найбільш значущими з яких стають інвестиції, які, своєю чергою, дають можливість підвищувати національну конкурентоспроможність на основі більш розвинених факторів. До них відносяться високоосвічені кадри, сучасна інфраструктура обміну інформацією, передові технології. В даний час для більш розвинуеної групи країн СА і ПСА, наприклад драконів, головним джерелом їх конкурентоспроможності є технологічні переваги (див. табл.).

Динамічний розвиток ПСА в останні три десятиліття відбувалося за рахунок експортно–орієнтованої моделі зростання, яка є спільною особливістю їх конкурентних переваг. Модель розвитку цих країн підтримується високим рівнем заощаджень та інвестицій, конкурентоспроможним ціноутворенням, припливом технології, і динамічно–здатним задоволенням зовнішнього попиту. Реалізація такої стратегії була особливим запорукою успіху країн Азії і головним засобом їх конкуренції.

Динаміка ВВП, ВВП на душу населення в країнах АСЕАН (1998 і 2011 роки)

Країна/ показник / рік	ВВП в поточних ринкових цінах, \$ млн.	% до світового показника ВВП	ВВП в поточних ринкових цінах, \$ млн.	% до світового показника ВВП	ВВП на душу населення в поточних ринкових цінах, \$ млн.	
	1998		2011		1998	2011
Світовий	29600000	100,00	41290409	100,00	5050	6487
Бруней	3865	0,0131	6842	0,0166	11961	18032
В'єтнам	27788	0,0939	45210	0,1095	368	550
Індонезія	99655	0,3367	257641	0,6240	498	1184
Камбоджа	3000	0,0101	4884	0,0118	262	354
Лаос	1214	0,0041	2452	0,0059	244	423
Малайзія	72237	0,2440	118318	0,2866	3257	4752
М'янма	4900	0,0166	7625	0,0185	104	153
Сінгапур	82259	0,2779	106818	0,2587	20974	25433
Таїланд	112751	0,3809	161688	0,3916	1834	2538
Філіппіни	65548	0,2214	84567	0,2048	896	1036
АСЕАН–10	473216	1,5987	796045	1,9279	938	1463

Після Другої світової війни головним експортом азіатських країн була сировина. У 1960-х роках дракони почали експортувати трудомістку продукцію в Європу, Японію і США. Потім країни-тигри ПСА (АСЕАН 4) і КНР приєднуються до драконів з експорту цього виду продукції. Поступово в їх експорт входили дорогі, капіталомісткі і технологічні продукції (наприклад, електроніка, комп'ютери і фармацевтична продукція). Результатом такої тенденції стала вражаюча зростаюча частка їх промислового експорту, реалізована за рахунок конкурентоспроможної ціни і підвищення якості продукції. США і Японія здійснювали величезні інвестиції в інфраструктуру країн Східної і Південно-Східної Азії і допомагали провести ефективну земельну реформу. Ці країни отримали від промислових підприємств цих двох держав технології, запозичення їх промислової політики та виробничі методи, в тому числі управління запасами і розподілом.

У зв'язку з проведенням ліберальної зовнішньої політики економіка азіатських країн відкрита для потоків іноземного капіталу як портфельного, так і інших видів. Однак за 1997–1999 роки відбувся поворот руху капіталу: від припливу капіталу в регіон у 1996 році у розмірі \$188 млрд. до його відтоку \$125 млрд. у 1998 році. Тільки динаміка розвитку ПСА залишалася позитивною в 1998 році, навіть продовжувала зростати. Уроки фінансової кризи послужили розробці більш диференційованого підходу з боку держави до регулювання руху капіталу особливо його короткострокових потоків.

Протягом 40 років після Другої світової війни економічному зростанню країн СА і ПСА сприяли, перш за все, капітал і праця, потім створення стійкого накопичувального інвестиційного механізму, в основі якого лежать високі норми накопичення та інвестування. Крім праці та капіталу важливим джерелом зростання країн СА і ПСА є підтримка постійної внутрішньої конкуренції, тому, що вона здатна активізувати працю і капітал. Ефективна роль держави є унікальним доповненням успіхів регіону. Регіональний фінансова криза змінила темп зростання азіатських країн. Проте регіон залишається динамічним і має досвід минулої політики, що підтримала швидке зростання. Криза дала зрозуміти, що довгострокові іноземні інвестиції мають велике значення для розвитку конкурентоспроможності країн, що розвиваються, однак держава має захищати внутрішній фінансовий ринок від масового припливу короткострокового іноземного капіталу. Фінансові кризи у країнах, що розвиваються, не завжди там зароджуються, а виникають унаслідок підвищення процентних ставок через коливання їх диференціала між розвиненими країнами.

Систематизація чинників та основних напрямів державної політики дозволила виявити напрями сприяння успішному формуванню конкурентоспроможності найбільш розвинених країн даного регіону, освоєнню і просуванню їх товарів на світовий ринок. А саме: державний вплив на економічне середовище сприятливий для ведення бізнесу; відкрита система торгівлі та фінансів при адекватному захисті націо-

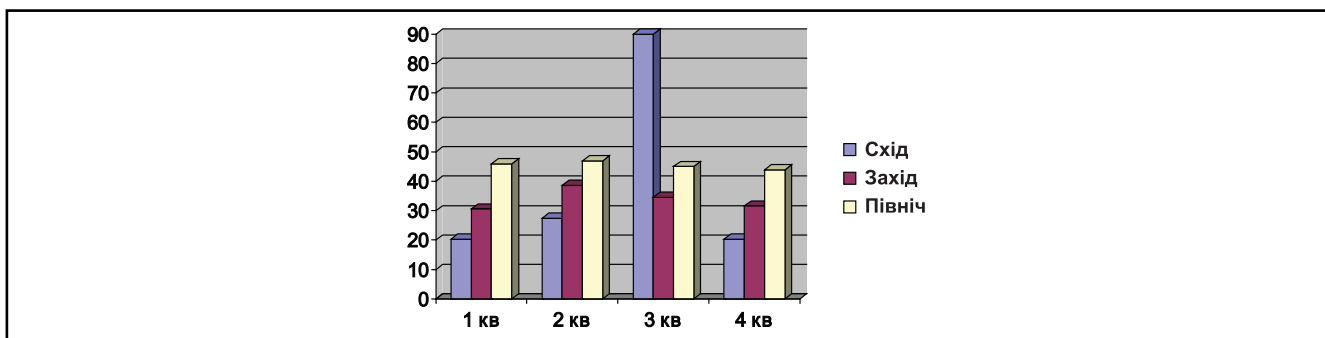
нальних інтересів, цілеспрямована науково-технічна політика, завдяки якій склалися вигідні умови для прискореного розвитку підприємств на базі сучасних технологій у вільних економічних зонах, використання прямих іноземних інвестицій з метою освоєння і розвитку високих технологій, створення в даних країнах безлічі невеликих національних конкурентоспроможних фірм у галузі наукомістких галузей, здатних швидко перебудовувати своє виробництво з урахуванням тенденцій розвитку кон'юнктури світового ринку, формування національних, інтелектуальних, керівних, інженерно-технічних кадрів, а також кваліфікованої робочої сили в наукомістких галузях високих технологій.

Досвід цих країн цінний також як через універсальність використовуваних засобів, важелів економічного і технологічного підйому, так і через звернення до суто національно-психологічних особливостей, традицій і культури, що дозволив державам, обділеним природними ресурсами і не мали у своєму розпорядженні високої технологічної культури на початковій стадії у сфері високих технологій домогтися конкурентних переваг на світовому ринку.

Для найменш конкурентоспроможних країн цього регіону, які перебувають на ранніх стадіях розвитку, належать В'єтнам, Камбоджа, Лаос, М'янма. Ресурси цих країн, як правило, грають більш значну роль в економічному зростанні, ніж ефективність їх використання, і вони поки не можуть конкурувати з розвиненими країнами на основі технології. Однак ця ситуація поступово змінюється до протилежності в процесі індустріалізації економіки, а з переходом на більш високу стадію розвитку залежність національної економіки від експорту скорочується, а внутрішній ринок стає більш платоспроможним (Республіка Корея, Сінгапур, Тайвань, Гонконг) (див. рис.).

Швидке зростання означає ефективну участь країни в глобальному ринку, який дає можливість скоротити технологічний розрив. Такий успіх відображає продуктивність ринкової сили в комбінації з державним управлінням. Заслужена роль держави – оптимізація розміщення ресурсів і створення умов для стимулювання заощаджень. Фінансова система, яка управляється банками, розподіляє ці заощадження для правильного інвестування. Субсидії видаються фірмам, діяльність яких відповідає стратегічним інтересам держави. Вхідні бар'єри забезпечують рентабельність внутрішніх інвестицій. Контроль над процентною ставкою обмежує доступ тих фірм, які не симпатизують держав до дефіцитних фінансів. Ці заходи присуши економіці, рухомої факторами та інвестиціями, вони були успішно практикувані країнами СА і ПСА, які поступово модернізували свою економіку.

Модель економічного зростання не піддається загальним зразком, вона будується на основі специфіки країни, її соціально-економічного потенціалу і стадії конкурентоспроможності національної економіки. Однак правильне віднесення економіки конкретної держави до відповідної його розвитку стадії дозволяє виділити певні загальні економічні закономірності і полегшити процес вироблення стратегії ро-

Експорт і імпорт АСЕАН, 2004 рік

Джерело: дані національної статистики і Світового банку.

звитку конкретної країни, спираючись на досвід інших країн, а також стратегії міждержавного розвитку окремих регіонів.

Аналізуючи сучасні умови розвитку країн даного регіону, можна зробити висновок про те, що в даний час державна політика, проведена на рівні окремої держави даного регіону, вже не в змозі вирішувати проблеми конкурентоспроможності самостійно і робить необхідним і доцільним вирішувати ці проблеми спільно, тобто на регіональному рівні.

Усі країни СА і ПСА мають експортноорієнтовану стратегію економічного зростання. Їхня економіка завжди мала сильну залежність від експорту в промислово розвинені країни Заходу (США, Європу, Японію). Однак уроки фінансових криз змушують їх задуматися про міжрегіональні зв'язки. Нині торгівля регіону з ОЕСР знизилася, а посилення торгівлі Гонконгу і Тайваню з КНР стало необхідно важливим. Корея почала експортувати більш промислову продукцію, особливо автомобілі в інші країни свого регіону. Збільшується торгівля Сінгапуру електротехнічною продукцією з країнами всередині регіону, особливо з Індонезією і Малайзією.

Висновки

Таким чином, одним з основних напрямів державної політики на підтримку конкурентоспроможності і створення конкурентних переваг стають зусилля по спільному регіональному співробітництву, створенню умов ефективності його дії практично у всіх сферах, особливо у фінансових і валютно-кредитних відносинах. Програми розвитку та рекомендації щодо формування конкурентних переваг конкретної держави даного регіону мають розроблятися з урахуванням цього чинника. Країни досягають успіху не тільки і навіть не стільки завдяки наявним у наявності факторів, скільки завдяки дії механізмів здатних безперервно підвищувати ефективність їх використання. В цьому сенсі можливість прид-

бання конкурентних переваг безпосередньо пов'язана зі створенням у рамках національної економіки таких механізмів. Національна економіка ставить перед національною державою проблему довгостроковості тих переваг, які воно має на конкретних секторах світового ринку. Крім того, характер спеціалізації країни і тих факторів, на яких вона базується, визначає частку вигод від торгівлі, і відповідно ті матеріальні можливості для зростання рівня життя, які будуть у ній створені. Відповідно до цього велике значення для конкурентоспроможності країни мають якісні характеристики факторів виробництва.

Список використаних джерел

1. Мировая экономика / Под ред. проф. А.С. Булатова. – М.: Экономистъ, 2007. – 660 с.
2. Холопов А.В. Теория международной торговли. МГИМО / А.В. Холопов. – М.: РОССПЭН, 2006. – 576 с.
3. Rosenstein–Rodan P.N. Problems of Industrialisation of Eastern and South–Eastern Europe // Economic Journal. June–September 2010. Vol. 53. №210/211. – P. 202–211.
4. Rostow W.W. The Process of Economic Growth. Oxford: Clarendon Press, 2009. – 287 p.
5. Lewis W.A. The Theory of Economic Growth. London: George Allen and Unwin, 2011. – 474 p.
6. http://www.rncpec.fareast.ru/Guide/r_ACEAN.htm.
7. Findlay R. Modeling Global Interdependence: Centers, Peripheries, and Frontiers // American Economic Review. 2010. Vol. 86. №2.
8. General Accounting Office. Report GAO–OS–214 // International Monetary Fund. Washington: GPO, 2001. – P. 48–55.
9. Чарлз В.П. Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку / В.П. Чарлз // Пер. з англ. – К.: Вид-во «Основи», 2001. – 856 с.
10. Лук'яненко Д.Г. Міжнародна економіка: Навчальний посібник. / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, Т.М. Циганкова. – К.: КНЕУ, 2001. – 488 с.